

ТАНИЛЦУУЛГА

*Монгол Улс, Азийн хөгжлийн банк хоорондын
“Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийн тухай*

I. ХӨТӨЛБӨРИЙН ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

1. Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрийн тухай

Монгол Улсын томоохон түнш байгууллагын нэг болох Азийн хөгжлийн банк /АХБ/-аас ирэх жилүүдэд хэрэгжүүлэх төсөл, хөтөлбөрүүдийг санхүүжүүлэх зорилгоор Монгол Улсад 655.0 сая ам.долларын санхүүжилтийг хуваарилж, Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр (2022-2023 оны зээлийн төлөвлөгөө)-ийн хэлэлцээрийг хийж, тус мөнгөн дүнг хадгалууллаа.

Энэхүү санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрийн төслийг Засгийн газрын 2022 оны 5 дугаар сарын 18-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэж, Монгол Улсын Их Хурлын холбогдох Байнгын хороотой зөвшилцөхөөр тогтсон бөгөөд хөтөлбөрийн хүрээнд АХБ-аас Монгол Улсад хуваарилах зээлийн хөрөнгөөр “Шинэ сэргэлтийн бодлого”-ын хүрээнд хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг санхүүжүүлэх чиглэлээр холбогдох арга хэмжээ авч ажиллахыг даалгасан болно. Энэ хүрээнд Улсын Их Хурлын Төсөв, Эдийн засаг болон Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороодод танилцуулж, хөтөлбөрт гарын үсэг зурах эрх олгох тухай Ерөнхий сайдын захирамжийн төслийг зөвшилцөн дэмжсэнээр 2022 оны 8 дугаар сард хөтөлбөрт гарын үсэг зурсан.

Ийнхүү Улсын Их Хурлаас баталсан Шинэ сэргэлтийн бодлогын боомт, эрчим хүч, аж үйлдвэржилтийн сэргэлтийн бодлогыг дэмжих хөгжлийн төслийн жагсаалтад буй төсөл, хөтөлбөрүүдийг тус Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн бөгөөд хэрэгжүүлэгч яамдууд төслүүдийн бэлтгэл ажлыг 2 жилийн хугацаанд ханган ажиллаад байна.

АХБ-тай байгуулах санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр нь Олон улсын гэрээний тухай хуулийн 8.1-д заасны дагуу УИХ-аар зайлшгүй соёрхон батлах шаардлагатай олон улсын гэрээ бөгөөд Засгийн газрын 2023 оны 4 дүгээр сарын 5-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцэж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр тогтсон. Тус хөтөлбөрийг УИХ-аар соёрхон батлуулснаар хөтөлбөрийн эх үүсвэрийг заавал авч ашиглах үүрэг хүлээхгүй бөгөөд энэ нь зээлийн гэрээ биш юм. Харин хөтөлбөрийг УИХ-аар соёрхон баталсан тохиолдолд АХБ-тай хамтран хэрэгжүүлэх төсөл, хөтөлбөрийн зээлийн гэрээ, хэлэлцээрийг байгуулж ажиллах боломжтой болно.

Хөтөлбөрийн хүрээнд авч ашиглахаар төлөвлөгдсөн төслүүдийн хувьд хэрэгжих хугацаа нь 2023-2028 онууд байхаар хүлээгдэж байгаа бөгөөд хөтөлбөрийн эх үүсвэрийг баталгаажуулснаар цаашдаа яамдууд төслийн бэлтгэл ажлууд болох техник, эдийн засгийн үндэслэл болон зураг төслийг хийсний үндсэн дээр төсөвт өртөг болон хэрэгжих хугацааг нарийн тодорхойлно.

2. Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээ ба зээлийн нөхцөл

Хөтөлбөрийн хүрээнд байгуулагдах зээл нь хоёр эх үүсвэрээс бүрдэнэ. Үүнд хөнгөлөлттэй энгийн эх үүсвэрийн зээлийн санхүүжилт нь 2 хувийн хүүтэй, 25 жилийн хугацаатай, эхний 5 жилд үндсэн төлбөрөөс чөлөөлөгдөх нөхцөлтэй бол энгийн эх үүсвэрийн зээлийн санхүүжилт нь Баталгаат овернайт санхүүжилтийн хүү дээр 0.5-0.75 хувийн нэмэгдэлтэй, 20-25 жилийн хугацаатай, эхний 5 жилд үндсэн төлбөрөөс чөлөөлөгдөх нөхцөлтэй.

Зээлдүүлэгч тал болох АХБ-ны зүгээс холбогдох хөтөлбөрийн хүрээнд ¹хэрэгжүүлэх төслүүдийн талаар яамдтай хамтран ажиллаж, бэлтгэл ажлыг хангаж байгаа бөгөөд нэн тэргүүнд хэрэгжүүлэхээр эрэмбэлэгдсэн төслүүдийг тус Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлэх боломжтой гэж үзэн төслүүдийн жагсаалтыг 2022 оны 12 дугаар сарын 13-ны өдөр эцэслэн дараах байдлаар ирүүлээд байна. Үүнд:

№	Төслийн нэр	Агуулга	Дүн (сая \$)
1	Хилийн үр бүтээмжийг сайжруулж тогтвортой худалдааг дэмжих төсөл	Хилийн боомтуудын барилга байгууламж, дэд бүтцийг өргөтгөх, шинэчлэх, мэдээллийн системийг сайжруулалт, шинэчлэлт хийх, тоног төхөөрөмж нийлүүлэх ажлуудыг хийж гүйцэтгэнэ. Ингэснээр гадаад худалдааг хөнгөвчлөх, бараа эргэлтийг нэмэгдүүлэхэд түлхэц үзүүлэх, худалдаа эрхлэхэд зарцуулах зардлыг бууруулах, цаг хугацаа хэмнэх нөхцөл боломж бүрдэнэ. Төслийг Ханги, Булган, Хавирга, Шивээхүрэн боомтуудад хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн. Тус төсөл нь Шинэ сэргэлтийн бодлогын Боомтын сэргэлтүүдтэй нийцсэн.	100.0
2	Бүс нутгийн авто замыг хөгжүүлэх, засвар арчлалын төсөл /III үе шат/	Ховд, Увс аймгуудын төв болон Говь-Алтай аймгийн Алтай сум, Завхан аймгийн Улиастай сумыг хатуу хучилттай авто замаар холбосноор тэдгээр улсын чанартай авто замыг хилийн боомттой мөн Оросын холбооны улс, Бүгд Найрамдах Хятад Ард улстай холбож, цаашид тээвэр, логистикийн өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэн, ачаа болон зорчигч тээврийн нэвтрүүлэх хүчин чадлыг сайжруулж, экспортыг нэмэгдүүлэн, цаашид транзит улс болох суурь нөхцөлийг бүрдүүлэхэд төслийн гол зорилго оршино. Тус төсөл нь Шинэ сэргэлтийн бодлогын Хот, хөдөөгийн сэргэлт болон Боомтын сэргэлтийн зорилтуудтай нийцсэн.	150.0
3	Сэргээгдэх эрчим хүчийг хөгжүүлэх төсөл (дамжуулах шугам) буюу	Баруун бүсийн эрчим хүчний систем дэх шинэ эх үүсвэрүүдийн үйлдвэрлэсэн цахилгаан эрчим хүч /ЦЭХ/-ийг дамжуулах зорилгоор Эрдэнэбүрэн-Мянгад цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, "Мянгад" дэд	140.0

¹ Secured Overnight Financing Rate / SOFR /

	(Эрдэнэбүрэн-Мянгад-Улиастай эрчим хүчний дамжуулах шугам)	станцыг барих ажлыг нэг дүгээр үе шатны хүрээнд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн. Мөн, хоёр дугаар үе шатны хүрээнд Улиастай чиглэлийн 220 кВ-ын 2 хэлхээ 468.3 км урттай цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, 220/110/35 кВ-ын, "Улиастай" дэд станцуудыг барихаар тус тус төлөвлөөд байна. Тус төсөл нь Шинэ сэргэлтийн бодлогын Эрчим хүчний сэргэлтийн зорилтуудтай нийцсэн.	
4	Хөдөө аж ахуй, хөдөөгийн хөгжил /II үе шат/	Агробизнес эрхлэгчид, аж ахуйн нэгжүүдэд зээл олгох замаар тэдгээрийн шинэ техник технологи нэвтрүүлэлтийг эрчимжүүлэх, хөдөө аж ахуйн түүхий эдийн боловсруулалтын хүчин чадал, үйлдвэрлэлийг эрчимжүүлэх зорилготой. Шинэ сэргэлтийн бодлогын Аж үйлдвэржилтийн сэргэлт мөн "Хүнсний хангамж, аюулгүй байдлыг хангах талаар авах зарим арга хэмжээний тухай" УИХ-ын 2022 оны 36 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх санхүүжилтийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэхэд чухал ач холбогдолтой болно.	55.0
5	Уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг төсвийн дэмжлэгийн зээлийн хөтөлбөр	Тус хөтөлбөрийн эх үүсвэрийг төсвийн дэмжлэгийн зориулалтаар авч ашиглах бөгөөд эрчим хүч, байгаль орчин болон бусад холбогдох салбаруудын бодлоготой уялдуулан уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг бодлогын арга хэмжээнүүдийг боловсруулж, хэрэгжүүлсний үндсэн дээр санхүүжилтийн эх үүсвэрийг хүлээн авах боломж бүрдэнэ.	100.0
6	Төсөв, санхүү, эдийн засгийг бэхжүүлэх төсвийн дэмжлэгийн зээлийн хөтөлбөр	Хөтөлбөрийн эх үүсвэрийг төсвийн дэмжлэгийн зориулалтаар авч ашиглах бөгөөд Монгол Улсын төсөв, санхүү, эдийн засгийн чадавхыг бэхжүүлэх зорилгоор Татварын удирдлагын нэгдсэн системийг шинэчлэх, Төр-хувийн хэвшлийн түншлэлийн харилцааг боловсронгуй болгох мөн банкны салбарт бодлогын шинэчлэл хийх зэрэг бодлогын арга хэмжээнүүдийг боловсруулж, хэрэгжүүлсний үндсэн дээр санхүүжилтийн эх үүсвэрийг хүлээн авах боломж бүрдэнэ.	100.0
7	Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанарыг сайжруулах (нэмэлт санхүүжилт)	Эдийн засгийн хүндрэлийн үед сургуулийн өмнөх, бага дунд боловсролын сургалтын байгууллагын барилга байгууламж, дэд бүтцийг сайжруулж, стандарт, чанарын шаардлага хангасан тэгш хүртээмжтэй, чанартай үйлчилгээ үзүүлэх орчныг бүрдүүлэх зорилготойгоор тус төслийг 2018 онд хэрэгжүүлж эхэлсэн боловч КОВИД-19 цар тахлын хүрээнд төслийн хэрэгжилт удааширсан ба төслийн төсөвт өртөг нэмэгдсэн зэрэг шалтгааны улмаас нэмэлт санхүүжилт шаардлагатай болсон.	10.0
Нийт			655.0

3. Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрийг батлуулснаар гарах ач холбогдол:

- Монгол Улсад АХБ-аас хуваарилагдсан хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгийг цаг хугацаанд нь баталгаажуулна;
- “Шинэ сэргэлтийн бодлого” болон “Хүнсний хангамж, аюулгүй байдлыг хангах талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” хөтөлбөрүүдийн хүрээнд эдийн засаг, нийгмийн тулгамдаад буй гол асуудлуудыг шийдвэрлэж, бодлогын хэрэгжилтийг хангах нэн тэргүүний ач холбогдолтой хөгжлийн төсөл, хөтөлбөрүүдийг цаг алдалгүй хэрэгжүүлж эхлэх боломж бүрдэнэ;
- Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрт тусгагдсан АХБ-ны төсвийн дэмжлэгийн зээлүүдийг авч ашигласнаар төсвийн алдагдлын санхүүжилтийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэх, гадаад валютын албан нөөцийг нэмэгдүүлэх ач холбогдолтой;

II. ХӨТӨЛБӨРИЙН ХҮРЭЭНД ХЭРЭГЖИХ ТӨСЛҮҮДИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

*Хилийн үр бүтээмжийг сайжруулж
тогтвортой худалдааг дэмжих төсөл*

Төслийн зорилго: Хилийн үйлчилгээг сайжруулах замаар гадаад худалдааг хөнгөвчлөх, бараа эргэлтийг нэмэгдүүлэхэд түлхэц үзүүлэх, худалдаа эрхлэхэд зарцуулах зардлыг бууруулах, цаг хугацаа хэмнэхэд оршино.

Төсөл хэрэгжүүлэгч: Сангийн яам, Боомтын сэргэлтийн үндэсний хорооны ажлын хэсэг.

Төсөл хэрэгжих хугацаа: 2023-2028 он

Төсөвт өртөг: 100.0 сая ам.доллар

Төсөл хэрэгжих газар: Хавирга, Ханги, Булган, Шивээхүрэн боомт

Төсөл хэрэгжүүлэх үндэслэл, шаардлага: Боомтын сэргэлтийг хязгаарлаж буй нийтлэг хүчин зүйлст боомтын дэд бүтэц, барилга, байгууламж, тоног төхөөрөмж элэгдэж хуучирсан, дутмаг, ашиглалтын шаардлага хангадаггүй зэрэг шалтгаанууд зонхилж байгаа бөгөөд хилээр нэвтрүүлэх үйлчилгээ, иргэд зорчиход тав тухтай орчин, эрүүл, аюулгүй байдал, хамгаалалт, шалган нэвтрүүлэх стандартын шаардлага хангалтгүй, хил орчмын гадаад худалдааны одоогийн болон ирээдүйд хүлээгдэж буй эргэлтийг дэмжих чадавх сул, орчин нөхцөл хангагдаагүй байна.

Боомтуудыг өргөтгөн шинэчилснээр хилийн боомтод албан хаагчид, иргэдийн ажиллаж амьдрах таатай орчин бий болж, боомтын нэвтрэх хүчин чадал нэмэгдэн, олон улсын жишигт нийцэхүйц болж, аялал жуулчлал, уул уухайн бүтээгдэхүүний экспорт нэмэгдэж, хилийн үйлчилгээний орчин нөхцөл сайжрах ач холбогдолтой.

Бодлогын баримт бичигт туссан байдал: Монгол Улсын Их Хурал, Засгийн газраас баталсан бодлогын баримт бичгүүдэд хилийн боомтуудын нэвтрүүлэх хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, хөрш орнуудын жишигт хүргэх, олон улсын стандартад нийцүүлэн, нэвтрүүлэх чадварыг нэмэгдүүлэхээр тусгасан. Үүнд:

1. "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын 8.1 дэх заалт;
2. Шинэ сэргэлтийн бодлогын Боомтын сэргэлтийн 1.1, 1.4 дэх заалт;
3. Төрөөс хилийн талаар баримтлах бодлого /УИХ-ын 2002 оны тогтоол/;
4. Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлийн 8.1.5 дах заалт;
5. Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 3.1.18 дах заалтуудтай нийцэж байна.

Боомтуудын мэдээлэл:

#	Статус	Хөгжлийн төлөвлөлт	Онцлог
1	Ханги 2002 онд байгуулагдсан. 2 талын зэрэглэлтэй, байнгын горимоор ажилладаг.	Боомтын Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг ХБҮЗ-ийн 2014 оны тогтоолоор баталсан. Засгийн газрын 2018 оны 171-р тогтоолоор "Аялал жуулчлалын гол чиглэл батлах тухай" "Сайншанд-Хөвсгөл сум-Хатанбулаг сум-Ханги" боомт гэсэн Хил орчмын болон хил дамнасан аялал жуулчлалын чиглэлийг баталсан.	Тус боомтын голлох экспортын бараа бүтээгдэхүүнд нүүрс, төмрийн хүдэр ба баяжмал, цайрын хүдэр ба баяжмал байгаа бол импортын барааны хувьд тоног төхөөрөмж, тээврийн хэрэгслийн эд анги орж тооцогдож байна. Боомтын дэд бүтцийг өргөтгөж шинэчлэн сайжруулснаар эрдэс баялгийн экспортыг нэмэгдүүлж, эдийн засгийн өсөлтөд сайнаар нөлөөлөхөөс гадна боомтын нэвтрүүлэх хүчин чадал нэмэгдэж, хилийн үйлчилгээ сайжирна.
2	Булган 1989 онд байгуулагдсан. Олон улсын зэрэглэлтэй, байнгын горимоор ажилладаг.	Боомтын Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг ХБҮЗ-ийн 2014 оны тогтоолоор баталсан. Засгийн газрын 2018 оны 171-р тогтоолоор "Аялал жуулчлалын гол чиглэл батлах тухай" "Булган боомт-Үенч сум-Манхан сум-Ховд-Өлгий сум-Улаангом-Боршоо боомт" гэсэн аялал жуулчлалын чиглэлийг тусгасан.	Булган боомт нь манай улсын нийт нүүрс экспортын 3.5 хувийг, төмрийн хүдэр, баяжмалын 0.6 хувийг нэвтрүүлдэг. Цаашид Хар тарвагатай, Цахиурт, Баянхонгорын нүүрсний орд мөн бусад ордуудын бүтээгдэхүүнийг экспортлох боломжтой. Боомтыг шинэчлэн сайжруулснаар Монгол Улсын Баруун бүсийн эдийн засгийн тогтвортой хөгжил, дотоодын зах зээлийг дэмжих, улмаар БНХАУ, Оросын Холбооны Улс хооронд дамжин өнгөрөх зорчигч, ачаа тээвэрлэлт, аялал жуулчлалыг хөгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой.

3	Хавирга	1992 онд нээгдсэн. Байнгын горимд шилжсэн.	Монгол улсын Засгийн газрын "Аялал жуулчлалын гол чиглэл батлах тухай" 2018 оны 171-р тогтоолоор Хил орчмын болон хил дамнасан аялал жуулчлалын чиглэлд Хавирга боомт орсон. Монгол улсын Засгийн газар БНХАУ-тай холбогдох Хавирга боомтын хүчин чадлыг нэмэгдүүлж төвлөрсөн аялал жуулчлалын бүсүүдтэй авто замаар холбох зорилт тавьж байна.	Хавирга хилийн боомтын экспортын голлох бүтээгдэхүүн нь хээрийн болон хайлуур жонш, лаазалсан махан бүтээгдэхүүн, утсан, хатаасан мах, дайвар бүтээгдэхүүн байна. Импортын бүтээгдэхүүн нь барилгын материал болон хиймэл чулуугаар хийсэн бүтээгдэхүүн, авто замын барилгын тоног төхөөрөмж зэрэг байна. Тус боомтыг шинэчлэн сайжруулснаар дан уул уурхайн бүтээгдэхүүний экспорт нэмэгдэх төдийгүй зэргэлдээ орших БНХАУ-н ӨМӨЗО-ны Хөлөнбуйр аймгийн баруун хойд хэсэгт орших Манжуур хотод чиглэлд манай улсаас гарах аялал жуулчлалын урсгал эрс нэмэгдэж 2019 оны байдлаар 28,999-д хүрсэн байдаг. Иймд ирээдүйн төсөөлөлд аялал жуулчлалын зорилготой орох гарах урсгал нэмэгдэхээр байна.
4	Шивээхүрэн	1991 онд нээгдсэн. Хоёр талын зэрэглэлтэй, байнгын горимоор ажилладаг	Засгийн газрын 2012 оны 107 дугаар тогтоолоор Шивээхүрэн боомтын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг, ХБҮЗ-ийн 2018 оны 01 дүгээр тогтоолоор боомтын хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөг тус тус баталсан.	Шивээхүрэн боомт нь уул уурхайн бүтээгдэхүүний экспорт зонхилох бөгөөд импортын барааны хувьд барилгын материал бүтээгдэхүүн байна. Тус боомтын дэд бүтэц, барилга зам талбайг өргөтгөн шинэчилснээр хүлээгдэж буй эдийн засгийн үр өгөөж нь экспортлогч, импортлогчдын худалдаанд зарцуулах цаг хугацааг бууруулах замаар худалдааны зардлыг бууруулах, олон улсын тээвэрлэлтэд оролцдог авто зам, төмөр замын тээврийн компаниудын үйл ажиллагааны зардлыг бууруулах, гаалийн ажилтнуудын бүтээмжийг нэмэгдүүлэхэд оршино.

Төслийн зорилго: Ховд, Увс, Говь-Алтай, Завхан аймгуудын төвүүдийг холбох 163.3 км авто зам, 198 км авто замуудыг тус тус барих бөгөөд аймгийн төвүүдийг хатуу хучилттай авто замаар холбон, тээвэр, логистикийн өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлж, ачаа болон зорчигч тээврийн нэвтрүүлэх хүчин чадлыг сайжруулах, экспортыг нэмэгдүүлэн, цаашид транзит улс болох суурь нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Төсөл хэрэгжүүлэгч: Зам, тээврийн хөгжлийн яам.

Төсөл хэрэгжих хугацаа: 2023-2026.

Төсөл хэрэгжих газар: Ховд, Увс, Говь-Алтай, Завхан аймаг.

Төсөвт өртөг: 150.0 сая ам.доллар.

Төсөл хэрэгжүүлэх үндэслэл, шаардлага:

Аймгийн төвүүдийг холбодог улсын чанартай авто замыг хилийн боомттой холбох хэрэгцээ шаардлага үүссэн. Мөн, Монгол Улсын тээврийн систем үер, хөрсний гулсалт, цас зэрэг цаг агаарын аюултай үзэгдлүүдэд эмзэг бөгөөд үүний улмаас ялангуяа хойд болон баруун бүсийн аймгуудын зам, гүүр байнга эвдэрч, урт хугацаанд зорчих боломжгүй болдог. Ялангуяа шороон зам нь цаг уурын нөлөөлөлд илүүтэй өртөмтгий байдаг тул энэхүү өөрчлөлтөөс шалтгаалж хөрсний температур өөрчлөгдөх, мөнх цэвдэг хайлах тохиолдол нэмэгдэж, суулт үүсгэх, замын гадаргуу, гүүрний эвдрэл гэмтэл учруулах төлөв ажиглагдаж байна.

Бодлогын баримт бичигт туссан байдал:

1. "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хугацааны хөгжлийн бодлогын 8 дугаар зорилтын 8.1.1 дэх заалт;
2. Шинэ сэргэлтийн бодлогын Боомтын сэргэлтийн 1 дүгээр зүйлийн 1.2 дах заалт;
3. Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 3.6.1.11 дэх заалт.

Төслийн хүрээнд хийгдэх үндсэн ажлууд:

— АХБ-ны хөнгөлөлттэй зээлээр Ховд (Ховд аймаг)- Улаангом (Увс аймаг) чиглэлийн 163.3 км хатуу хучилттай авто зам барих мөн Улиастай (Завхан аймаг) - Алтай (Говь-Алтай аймаг) чиглэлийн 198 км хатуу хучилттай авто зам барихаар төлөвлөж байна.

Аймгийн төвүүдийг холбосон улсын чанартай авто замын хэсгийг сайжруулна. Үүнд Улиастай-Алтай болон Ховд-Улаангом хоорондох улсын чанартай авто замын хэсгийг сайжруулах явцад дараах ажлууд хийгдэнэ. Үүнд:

- (i) Цагаанхайрхан-Цагаанчулуут чиглэлийн 60км, Мянгадын гүүрнээс Наранбулаг-Улаангом чиглэлийн авто замын уулзвар хүртэлх 163км хайрган болон хөрсөн замыг одоогийн замын зурвас газар дотор асфальтбетон хатуу хучилттай болгон сайжруулах;
- (ii) Улиастай-Цагаанхайрхан чиглэлийн 40км замын хооронд даваа давахаас зайлсхийх зорилгоор трассын шинэчлэлт хийсэн замын барилгын ажил;
- (iii) Гүүрнүүдийн их засвар шинэчлэлтийн ажил;
- (iv) Амрах талбай байгуулах, үр ашиг, үйлчилгээг сайжруулах зорилгоор цахим технологийн шийдэл бүхий авто пүү суурилуулах ажил тус тус багтана.

Төслийн хүрээнд дараах нийгэм, эдийн засгийн эерэг үр дүнгүүдэд хүрэхээр төлөвлөсөн. Үүнд:

- Ховд-Улаангом чиглэлийн авто зам нь КАРЕК² А4 коридор буюу Оросын Холбооны Улсын Улаанбайшинт хилээс БНХАУ-ын Ярант хил хүртэл урдаас хойш холбох чиглэлийн авто замын нэг хэсэг юм.
- Энэхүү авто замыг барьснаар Улиастай-Алтай чиглэлд **зорчих хугацаа 40 хувиар буурна;**
- Мянгад-Наранбулаг-Улаангом чиглэлд **зорчих хугацаа 37 хувиар буурна;**
- Аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх, ачаа тээврийн эргэлт нэмэгдэнэ;
- Ард иргэд ая тухтай зорчих боломж бүрдэхийн зэрэгцээ тээвэр ашиглалтын зардал буурна;
- Олон салаа замыг арилгаж, хөрсний элэгдэл, бэлчээрийн талхагдлыг эрс бууруулна;
- Тээвэр, логистикийн өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэн ачаа тээврийн урсгалыг сайжруулна;
- Ачаа болон зорчигч тээврийн нэвтрүүлэх хүчин чадлыг сайжруулан, экспортыг нэмэгдүүлэн, цаашид транзит улс болох суурь нөхцөлийг бүрдүүлэх зэрэг ач холбогдолтой.

² Төв Азийн бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны хөтөлбөр

*Эрдэнэбүрэн Мянгад-Улиастай Эрчим Хүчний Цахилгаан
Дамжуулах Агаарын Шугам төсөл*

Төслийн зорилго: Эрчим хүчний найдвартай, аюулгүй, тогтвортой байдлыг хангах стратегийн зорилго бүхий бүс нутгуудад барих эх үүсвэрүүдийн үйлдвэрлэсэн цахилгаан эрчим хүч /ЦЭХ/-ийг дамжуулах, Монгол Улсын эрчим хүчний нэгдсэн систем үүсгэхэд шинээр барих зайлшгүй шаардлагатай цахилгаан дамжуулах агаарын шугам /ЦДАШ/, дэд станц барих төслийн хөрөнгийн эх үүсвэрийг шийдвэрлэх.

Төсөл хэрэгжүүлэгч: Эрчим хүчний яам.

Төсөл хэрэгжих хугацаа: 2024-2027 он.

Төсөл хэрэгжих газар: Ховд, Завхан аймаг.

Төсөвт өртөг:

Нэгдүгээр үе шат - 45.3 сая ам.доллар

Хоёрдугаар үе шат - 94.7 сая ам.доллар

Нийт 140.0 сая ам.доллар

Төсөл хэрэгжүүлэх үндэслэл, шаардлага: Эрдэнэбүрэнгийн 90 МВт-ын хүчин чадалтай усан цахилгаан станц /УЦС/ баригдсанаар жилд ойролцоогоор 756.6 мянган тонн нүүрс шатаасантай тэнцэх хэмжээний нүүрсхүчлийн хий /ойролцоогоор 1.3 сая тонн/-н ялгаралтыг бууруулах, Баруун бүсийн эрчим хүчний хэрэглээний импортын цахилгаан эрчим хүчнээс хараат байдлыг бууруулна. Энэхүү УЦС-ыг Баруун бүсийн эрчим хүчний системтэй холбох цахилгаан дамжуулах цахилгаан дамжуулах агаарын шугамыг барих.

Бодлогын баримт бичигт туссан байдал:

1. "Алсын хараа – 2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого;
2. Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр;
3. Шинэ сэргэлтийн бодлогын Эрчим хүчний сэргэлтийн 2.1.6 дах заалт.

Төслийн хүрээнд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа:

Эрчим хүчний яамнаас 2023 оны 2 дугаар сарын 03-ны өдрийн а/403 тоот дугаартай Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлэхээр тохиролцсон "Эрдэнэбүрэн-Мянгад-Улиастай ЦДАШ төсөл"-ийн хүрээнд хэрэгжүүлэх "Эрдэнэбүрэн-Мянгад" 220 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, 220/110/35 кВ-ын "Мянгад" дэд станцын өргөтгөлийн ажлыг эхний ээлжид хэрэгжүүлж, Мянгад-Улиастай 220 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, 220/110/35 кВ-ын "Улиастай" дэд станц барих ажлыг хоёр дугаар үе шатны хүрээнд хэрэгжүүлэх саналтай тухай албан бичиг ирүүлээд байна.

Тус хүсэлтийн дагуу Азийн хөгжлийн банкны зүгээс төслийг үе шаттай хэрэгжүүлэх боломжтой тухай зөвшилцөөд байна. Үүний дагуу төслийн эхний үе шатанд, Эрдэнэбүрэнгийн УЦС-аас Ховд аймгийн Мянгад сум хүртэл "Эрдэнэбүрэн-Мянгад" 220 кВ-ын 68,93 км цахилгаан дамжуулах агаарын шугам шинээр барьж, Мянгад суманд "Мянгад" 220 кВ-ын өндөр хүчдэлийн дэд станц барина. Мянгад дэд станцыг Дөргөн УЦС-тай 110 кВ-ын 1,06 км ЦДАШ-аар, Тайширын УЦС-ыг 110 кВ-ын 2,6 км хоёр хэлхээт ЦДАШ-аар тус тус холбоно.

Төслийн хоёрдугаар үе шатны хүрээнд буюу хэтдээ Мянгадаас Улиастай хүртэл 220 кВ-ын 399,4 км ЦДАШ, Улиастай дэд станцыг шинээр барьж Баруун бүсийн эрчим хүчний системийн Төвийн бүсийн нэгдсэн сүлжээтэй холбохоор тус тус төлөвлөөд байна.

Төслийн хүрээнд дараах үр дүнгүүдэд хүрэхээр төлөвлөсөн:

- Дотоодын хэрэглэгчдийг хямд цахилгаан эрчим хүчээр хангах, импортын ЦЭХ-ний хараат байдлаас гарах;
- Баруун бүсийн эрчим хүчний систем (ББЭХС)-ийг Төвийн эрчим хүчний системтэй холбон нэгтгэж, зэрэгцээ ажиллуулах;
- Улсын төсвөөс жил бүр авдаг ББЭХС-д олгодог татаасыг тэглэх;
- Баруун аймгууд дотоодын найдвартай, хямд ЦЭХ-ний эх үүсвэртэй болсноор бизнес эрхлэгчдийн үйлдвэр, үйлчилгээ эрхлэх боломж нэмэгдэнэ;
- УЦС-ын усан сангийн дагуу аялал жуулчлал, амралт зугаалгын болон загасны аж ахуй хөгжүүлэх бүсийг бий болгох;
- УЦС-ын барилгын ажлын үед 800-1000 хүн түр ажлын байраар, ашиглалтад орсны дараа 60-80 хүн байнгын ажлын байраар хангагдана.

Төслийн зорилго: Төслийн хүрээнд агробизнес эрхлэгч аж ахуйн нэгжүүдэд тулгамдаж буй санхүүжилтийн бэрхшээлийг зээл олгох, санхүүжилтийн туслалцаа үзүүлэх байдлаар дэмжих гол зорилготой. Түүнчлэн агробизнес эрхлэгч аж ахуйн нэгжүүдэд техник, технологийн дэвшлийг нэвтрүүлэх, нэн түрүүнд хөдөө аж ахуйн түүхий эдийн боловсруулалтын хүчин чадал болон үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, ингэснээр хөдөө аж ахуйн нөөцөд шингээх нэмүү өртгийг нэмэгдүүлнэ. Хүчин чадал нэмэгдэхийн хэрээр ажлын байр бий болж, ААН-ийн түүхий эдийн эрэлт нэмэгдсэнээр малчид, фермер, тариаланчид, анхан шатны тордолт, боловсруулалтыг хийж буй аж ахуй эрхлэгчдэд дам нөлөөтэй байна.

Төсөл хэрэгжүүлэгч: Сангийн яам, ХХААХҮЯ.

Төсөл хэрэгжүүлэх хугацаа: 2024-2025 он.

Төсөл хэрэгжих газар: Улс орон даяар.

Төсөвт өртөг: 55.0 сая ам.доллар.

Бодлогын баримт бичгүүдтэй нийцсэн байдал:

1. Хүнсний хангамж, аюулгүй байдлыг хангах талаар авах зарим арга хэмжээний тухай тогтоолын 2-5 дугаар арга хэмжээ;
2. Шинэ сэргэлтийн бодлогын Аж үйлдвэржилтийн сэргэлтийн 3.4, 3.5 дах заалт болон Хот, хөдөөгийн сэргэлт 4.4 дэх заалт;
3. "Алсын хараа - 2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын 4.2 болон 8.3 дах заалтууд.

Төслийн хүрээнд хийгдэх ажлууд:

Хувийн хэвшилд урт хугацаатай, хөнгөлөлттэй зээл олгоход АХБ-наас олгож буй ХЭЭҮ³ болон ЭЭҮ⁴-ийн зээлийн санхүүжилтийг *мах, махан бүтээгдэхүүн, сүү, сүүн бүтээгдэхүүн, ноос, ноолуур, жимс, жимсгэнэ, хүнсний ногооны тариалангийн салбаруудын аж ахуйн нэгжүүдэд арилжааны банкуудаар дамжуулан зээл олгохоор төлөвлөсөн.*

Мөн Японы ядуурлын сангаас олгож буй буцалтгүй тусламжийн санхүүжилт болох 2.0 сая ам.долларыг аж ахуйн нэгж, үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагууд болон малчид, фермерүүдийн үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг дээшлүүлэх үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн.

³ Хөнгөлөлттэй энгийн эх үүсвэр

⁴ Энгийн эх үүсвэр

*Уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг
төсвийн дэмжлэгийн зээлийн хөтөлбөр*

Хөтөлбөрийн зорилго: АХБ-тай хамтран "Уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг хөтөлбөр"-ийн хүрээнд Монгол Улсын гадаад валютын албан нөөцийг нэмэгдүүлэх, төлбөрийн тэнцлийг санхүүжүүлэх зорилготой болно.

Хөтөлбөр хэрэгжүүлэгч: Сангийн яам.
Хөтөлбөр хэрэгжих хугацаа: 2023-2024.
Төсөвт өртөг: 100.0 сая ам.доллар.

Хөтөлбөр хэрэгжүүлэх үндэслэл, шаардлага: Монгол Улсын бодит эдийн засаг 2022 оны жилийн эцсийн урьдчилсан гүйцэтгэлээр 4.8 хувиар өссөн, 2023 онд 6.0 хувиар өсөх төсөөлөлтэй байна. Инфляцын түвшин 2023 оны 3 дугаар сард улсын хэмжээнд 12.2 хувьд хүрсэн ба үүний 4.7 хувийг хүнс, бараа, ундаа, усны үнийн өсөлт бүрдүүлж байгаа юм.

Монгол Улсын төлбөрийн тэнцэл 2022 оны жилийн эцсийн гүйцэтгэлээр 727.2 сая ам.долларын алдагдалтай гарч, өмнөх оны мөн үеэс 505.6 сая ам.доллаароор өссөн үзүүлэлттэй байна. Гадаад валютын албан нөөц 2022 оны жилийн эцсийн байдлаар 3,399.6 сая ам.доллар буюу импортын 5 сарын нөөцтэй тэнцэж байгаа нь оны эхэн үетэй харьцуулахад 545.5 сая ам.доллаароор буурчээ.

Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2023 оны төсвийн хүрээний мэдээлэл, 2024-2025 оны төсвийн төсөөлөлд төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэл 2023 онд -1.4 их наяд төгрөг, 2024 онд -1.6 их наяд төгрөг, 2025 онд -1.3 их наяд төгрөгтэй тэнцэхээр батлагдсан. Төсөв ийнхүү алдагдалтай батлагдсанаар Засгийн газрын санхүүжилтийн хэрэгцээ өсөж, шинээр өр үүсгэн санхүүжүүлэх шаардлага үүснэ.

Дэлхийн эдийн засгийн нөхцөл байдлаас шалтгаалсан Монгол Улсын эдийн засагт үүсээд буй инфляц, төлбөрийн тэнцлийн алдагдлыг бууруулж, гадаад валютын албан нөөцийг нэмэгдүүлэх, төсвийн алдагдлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийг бүрдүүлэхэд АХБ-наас олгох бодлогын зээлийн эх үүсвэр нэн шаардлагатай байна.

Хөтөлбөрийн хүрээнд хүрэх үр дүнгүүд:

Энэхүү төсвийн дэмжлэгийн зээл нь Уур амьсгалын өөрчлөлттэй тэмцэх чиглэлээр Монгол Улсын Засгийн газраас хэрэгжүүлж буй бодлогын арга хэмжээг дэмжих нөхцөлтэйгөөр олгогдоно. Хөтөлбөрийн хүрээнд уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг бодлогын арга хэмжээг хэрэгжүүлэх түүнтэй тэмцэх Засгийн газрын чадавх, менежментийг сайжруулах, уур амьсгалын өөрчлөлттэй тэмцэх санхүүжилтийг хийж эхлэх зэрэг үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх саналыг тавиад байгаа бөгөөд энэхүү бодлогын арга хэмжээг холбогдох яамд, байгууллагуудтай хамтран тохиролцсоны үндсэн дээр АХБ-тай хийх зээлийн гэрээний бичиг баримтад тусган, баталгаажуулах ажил хийгдэнэ. Түүнчлэн хөтөлбөрийн зээлийн хүрээнд тохирсон бодлогын арга хэмжээг хангасан тохиолдолд хөтөлбөрийн санхүүжилтийг хүлээн авах боломжтой.

Төсөв, санхүү, эдийн засгийг бэхжүүлэх төсвийн дэмжлэгийн зээлийн хөтөлбөр

Хөтөлбөрийн зорилго: "Төсөв, санхүү, эдийн засгийг бэхжүүлэх хөтөлбөр"-ийн хүрээнд Монгол Улсын гадаад валютын албан нөөцийг нэмэгдүүлэх, төлбөрийн тэнцлийг санхүүжүүлэх зорилготой болно.

Хөтөлбөр хэрэгжүүлэгч: Сангийн яам.

Хөтөлбөр хэрэгжих хугацаа: 2023.

Төсөвт өртөг: 100.0 сая ам.доллар.

Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үндэслэл, шаардлага: Монгол Улсын бодит эдийн засаг 2022 оны жилийн эцсийн урьдчилсан гүйцэтгэлээр 4.8 хувиар өссөн, 2023 онд 6.0 хувиар өсөх төсөөлөлтэй байна. Инфляцын түвшин 2023 оны 3 дугаар сард улсын хэмжээнд 12.2 хувьд хүрсэн ба үүний 4.7 хувийг хүнс, бараа, ундаа, усны үнийн өсөлт бүрдүүлж байгаа юм.

Монгол Улсын төлбөрийн тэнцэл 2022 оны жилийн эцсийн гүйцэтгэлээр 727.2 сая ам.долларын алдагдалтай гарч, өмнөх оны мөн үеэс 505.6 сая ам.доллаар өссөн үзүүлэлттэй байна. Гадаад валютын албан нөөц 2022 оны жилийн эцсийн байдлаар 3,399.6 сая ам.доллар буюу импортын 5 сарын нөөцтэй тэнцэж байгаа нь оны эхэн үетэй харьцуулахад 545.5 сая ам.доллаар буурчээ.

Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2023 оны төсвийн хүрээний мэдээлэл, 2024-2025 оны төсвийн төсөөлөлд төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэл 2023 онд -1.4 их наяд төгрөг, 2024 онд -1.6 их наяд төгрөг, 2025 онд -1.3 их наяд төгрөгтэй тэнцэхээр батлагдсан. Төсөв ийнхүү алдагдалтай батлагдсанаар Засгийн газрын санхүүжилтийн хэрэгцээ өсөж, шинээр өр үүсгэн санхүүжүүлэх шаардлага үүснэ.

Дэлхийн эдийн засгийн нөхцөл байдлаас шалтгаалсан Монгол Улсын эдийн засагт үүсээд буй инфляц, төлбөрийн тэнцлийн алдагдлыг бууруулж, гадаад валютын албан нөөцийг нэмэгдүүлэх, төсвийн алдагдлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийг бүрдүүлэхэд АХБ-наас олгох бодлогын зээлийн эх үүсвэр нэн шаардлагатай байна.

Хөтөлбөрийн хүрээнд дараах үр дүнгүүдэд хүрэхээр төлөвлөсөн:

Энэхүү хөтөлбөрийн хүрээнд татварын салбар, өрийн удирдлагын салбар болон банкны салбарт чиглэсэн бодлогын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх бодлогын арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

- Татварын удирдлагын тогтолцоог боловсронгуй болгох институци, болон зохицуулалт, бодлогын тогтолцооны бүтцийн шинэчлэл хийх;
- Монгол Улсын Засгийн газрын өрийн менежмент болон ил тод байдлыг сайжруулах;
- Санхүүгийн салбарыг бэхжүүлж, бизнесийн таатай орчныг бүрдүүлснээр макро эдийн засгийн тогтвортой байдал, эдийн засгийн хөгжлийг дэмжих.

Түүнчлэн хөтөлбөрийн зээлийн хүрээнд тохирсон бодлогын арга хэмжээг хангасан тохиолдолд хөтөлбөрийн санхүүжилтийг хүлээн авах боломжтой.

*Эдийн Засгийн Хүндрэлийн Үед Боловсролын
Чанар, Хүртээмжийг Сайжруулах төсөл –
Нэмэлт санхүүжилт*

Нэмэлт санхүүжилтийн зорилго: Сургуулийн өмнөх, бага, дунд боловсролын сургалтын байгууллагын барилга байгууламж, дэд бүтцийг сайжруулж, стандарт, чанарын шаардлага хангасан тэгш хүртээмжтэй үйлчилгээ үзүүлэх орчныг бүрдүүлэх зорилготой "Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар, хүртээмжийг сайжруулах төсөл"-ийн санхүүжилт нь КОВИД-19 цар тахлын эдийн засагт үзүүлсэн нөлөөлөл болон бусад давагдашгүй хүчин зүйлүүдийн улмаас хүрэлцээгүй болсон тул тус хэрэгцээг хангах зорилготой.

Төсөл хэрэгжүүлэгч: Боловсрол, шинжлэх ухааны яам, Нийслэлийн Боловсролын газар.

Төсөл хэрэгжих хугацаа: 2018 – 2024.

Төсөл хэрэгжиж буй газар: Улаанбаатар хотын Баянзүрх, Сонгинохайрхан, Баянгол, Сүхбаатар дүүргүүд болон Хөвсгөл аймгийн Мөрөн сум төв.

Нэмэлт санхүүжилтийн төсөвт өртөг: 10.0 сая ам.доллар.

Төсөл хэрэгжүүлэх үндэслэл, шаардлага: Улаанбаатар хотод цэцэрлэг, сургуулийн насны хүүхдийн тоо шинээр баригдаж байгаа сургууль, цэцэрлэгийн (суудал, орны) хүчин чадлаас илүү хурдацтай нэмэгдэж байгаа боловсролын салбарт хэт ачаалал үүсгэж байна. Тиймээс Азийн хөгжлийн банктай хамтран сургууль, цэцэрлэгийн хүртээмжийг бодитойгоор нэмэгдүүлэх "Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар, хүртээмжийг сайжруулах төсөл"-ийг 2018 оноос эхлэн 2024 онд дуусгахаар хэрэгжүүлж байна.

Гэвч КОВИД-19 цар тахал, хилийн хоригоос шалтгаалан төслийн үйл ажиллагаа удааширч, барилгын материал үнэ болон Барилга, хот байгуулалтын яамнаас шинэчилсэн стандартаас тус төслийн хүрээнд 10.0 сая ам.долларын нэмэлт санхүүжилт шаардлагатай болсон. Нэмэлт санхүүжилтийг хэрэгжүүлснээр Улаанбаатар хот, зарим аймгийн төвүүдэд шинээр болон өргөтгөх сургууль, цэцэрлэгт суралцах 8,080 сурагч, сургуулийн өмнөх насны 3,025 хүүхдүүд сургууль, цэцэрлэгт хамрагдах боломж олгоно гэж тооцоолж байна.

Бодлогын баримт бичигт туссан байдал:

1. "Алсын хараа -2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого;
2. "Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал 2030";
3. "Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрүүд"-д чиглэлээр тусгагдсан зорилтууд;
4. "Боловсролын салбарын хөгжлийн дунд хугацааны төлөвлөгөө 2021-2030".

Төслийн төсөвт өртгийн товч задаргаа:

Нэмэлт санхүүжилтийн хөрөнгөөр Сүхбаатар дүүрэг, Сонгинохайрхан дүүрэг, Баянзүрх дүүрэг, Баянгол дүүргүүдийн сургууль цэцэрлэгийн барилга байгууламжийг шинэчлэх, давхарлах ажлуудыг гүйцэтгэхээр төлөвлөөд байна.